

LEDARSKRIBENTENS LOJALITET

Av chefredaktör ARNE LINDSTRÖM

I somras avled en av högerpressens främste, chefredaktör Arne Lindström. Han hade nyligen pensionerats efter ett helt liv som tidningsman, de senaste 22 åren som Västerviks-Tidningens chefredaktör och ansvarige utgivare. Strax före sin bortgång skrev han denna artikel om sin syn på politiken, ett vittnesbörd om hans starka politiska engagemang.

Det finns många vägar till det politiska arbetet och inte minst till den rätt egendomliga verksamhet som består i att skriva ledande artiklar i en dagstidning av viss partipolitisk färg. Min egen var lång och krokig. Från början såg jag mycket överlägset på partipolitik överhuvud taget men som ung litterär allätare ingick också politis-

ka böcker i förtäringen. Det var en blandad kost som sträckte sig från handböcker i syndikalism, lånade på ett arbetarbibliotek, till arbeten av Harald Hjärne och Rudolf Kjellén. Jag läste både Tiden och Vår Lösen, fast jag inte har några minnen alls av den lektyren. Jag hyste sympatier för syndikalismen och under värnpliktstiden kom jag under ett visst inflytande av en kommunistisk kamrat, men det fördunstade i den civila atmosfären efter uttryckningen.

Politiskt arbete i egentlig mening prövade jag på först som ung journalist i högertidningen i en liten västkuststad. Det var den nationella ungdomsrörelsen som väckte intresset — jag var ju inte främmande för sociala och nationella frågor, kanske en farlig kombination i 1920-talets slutskede! — men det kanaliserades i praktiska uppgifter inom högerorganisationen och 1934 tvekade jag inte att välja partiet när schismen med ungdomsförbundet bröt ut. Jag ställdes omedelbart inför problemet om lojaliteten mot partiet då jag alltjämt med starka känslband var fäst vid ungdomsrörelsen. Jag försökte mycket tafatt komma ur konflikten genom

att skylla den olyckliga utvecklingen på rivaliteten mellan apparaterna och söka bagatellisera den ideologiska klyftan genom att beteckna kampen mellan partiet och ungdomsförbundet som ett krig mellan ombudsmän. Det renderade mig en påringning från Lennart Kolmodin som med rätta var ganska upprörd över denna förenkling av situationen. Det var vår första kontakt.

Jag hade alltså etablerat mig som ledarskribent sedan jag fått ansvaret för tidningen och med tanke på min begränsade erfarenhet och bristande specialskolning för uppgiften var det onekligen ganska tilltagset. Men jag hade under en följd av år nödgats läsa korrektur på ledare som kom i cirkulär till tidningen och ansåg att det mesta var värdefullt. Partikansliets ledare var sakliga men oftast svårfattliga för dem som inte kände till den politiska terminologien, de var torra och träaktiga. En gammal ombudsman nere i Skåne vid namn J. A. Björklund levererade varje vecka en oerhört lång artikel om sådana intressanta frågor som tullen på fönsterglas — varom rätt mycket oväsen då förekom — och statsbidrag till gödselstäder och liknande. Det var ett återkommande lidande som grundlade en aldrig helt övervunnen misstro, för att inte säga avsky mot cirkulärledare.

Men ville jag inte använda detta trista ledarmaterial återstod ingen annan utväg än att skriva själv. När jag beslöt mig för det fanns det

också ett annat, starkt personligt skäl, behovet av att förvärva kunskaper, att läsa in och smälta politiska frågor av olika slag. Om jag tvingade mig till att skriva en ledare varje dag skulle jag också vara nödsakad att ta reda på fakta om det jag skulle skriva om. Jag tänkte att det skulle vara ett bra sätt att i ledarna försöka diskutera fram en uppfattning, ett ställningstagande i fråga efter fråga mot bakgrunden av den allmänna högeråskådning jag omfattade. Jag har alltid varit road av att skriva och denna nya form av journalistik blev ganska snart ett dagligt behov som med undantag för vissa nedgångsperioder höll sig in i det sista. Den ständiga inriktningen på ledarskrivandet framkallade så småningom ett starkt intresse för de stora frågorna som under decennier präglade mitt tankeliv.

Avvikelse utan illojalitet

Naturligtvis ledde dessa funderingar inte alltid till samma slutsatser som dem partiet kom till, lyckligtvis får man väl säga, ty partirobotar tillhör ju inte de roliga fenomenen. Jag har i enskilda frågor alltid kunnat hävda avvikande meningar utan att jag känt mig illojal och utan att få obehag från partiets sida. Det är inga stora tidningar jag företrätt och de har ju mest haft sin betydelse för begränsade bygder och för partiorganisationerna där, men tvistigheterna har inte heller på det lokala planet varit sär-

skilt många eller djupgående. Jag hade från början en social och nationell inställning till de politiska frågorna, konservativ har jag i egentlig mening aldrig varit (och kämpar fortfarande en ojämn kamp mot åldern för att inte bli det). Den partilinje som företräddes av Gösta Bagge och Fritiof Domö var ganska naturlig för mig, men å andra sidan blev jag som partiarbetare ute i landet bittert medveten om svårigheterna att följa en sådan linje med framgång.

När därför Gunnar Svärd och Jarl Hjalmarson sökte föra en högerpolitik av klassisk modell var jag redo att acceptera den i medvetande om att det långa socialdemokratiska maktinnehavet höll på att leda till en kollektivism med stigande ofrihet som oundviklig följd. Jag fattade de nya signalerna som det enda möjliga alternativet till en frihetsförkvävande socialistisk samhällsordning som smög sig på oss utan att vi kunde göra någonting åt det, bundna av den utveckling som borgerlig svaghet och splittring hade medverkat till. Jag tror jag skrev om detta hundratals gånger med verkligt helhjärtad övertygelse. Jag var säker på eller hoppades i varje fall varmt att tillfälliga försakelser från medborgarnas sida skulle leda till en varaktig förbättring för den enskilde genom lättare skattebördor och för samhället genom en ökad aktivitet från medborgarnas och de fria företagens sida.

Men det fanns enskildheter i denna politik som oroade mig liksom många andra i partiet. Jag var skeptisk mot partiets uppträdande i ATP-striden sedan Gunnar Hedlund förstört möjligheterna till en allmän borgerlig samling. Jag kände mig ganska säker på att förslaget om inhiberandet av första barnbidraget var politiskt oklokt men jag försökte i det fallet i ledare efter ledare framföra argument till försvar för det — någonstans måste ju den nya politiken bryta igenom och vad som offrades i nuet skulle ju ersättas med bättre förhållanden i en snar framtid. Jag var lojal, men jag kunde inte för mig själv dölja tvivlen på att kursen var den rätta. Inte heller kulturpolitiken tilltalade mig. Jag minns den chock jag fick när "kulturrådet" första gången presenterades inför en intern krets — med Lewi Pethrus bland ledamöterna. Jag var mycket nära att resa mig och lämna mötet, det var bara den gamla tröghetslagen, den vanliga enkla människans motvilja mot att ställa till skandal, som höll mig tillbaka. Men jag tror att jag aldrig med ett ord berörde detta märkliga kulturråd och dess insatser. I det fallet var jag endast lojal så till vida att jag sköt hela saken ifrån mig som obehaglig.

ATP-striden

Det stora lojalitetsprovet kom efter Gunnar Heckschers östersundstal. Jag tog del av det först i form

av ett TT-referat och förbluffades givetvis över djärvheten i uppslaget. Men vid närmare eftertanke blev jag alltmer skeptisk. Det bar mig emot alltsammans. Under ATP-striden hade jag med ringa verkan hävdat att partiet kanske borde intressera sig för fonderna och deras användning när det inte gick att få till stånd en borgerlig samling kring ett alternativ (Jag hade väl också en känsla av att människorna i ett modernt samhälle aldrig skulle vilja överlåta på den enskilda företagsamheten att garantera en sådan väldig trygghetsreform). Nu togs visserligen frågan om fonderna upp men ur en underordnad och dessutom utmanande synpunkt. Jag tyckte inte heller att det var högerpolitik, detta att stå för förslag om penningstöd åt vissa samhällsgrupper, även om det gällde många människor som kommit i en ogynnsam ställning genom ATP-beslutet (jag själv medräknad). Hur agerade jag då? Jag måste ju vara lojal, helst som förslaget möttes med en påtaglig entusiasm inom den rätt molokna partiapparaten, uppifrån och ner, men å andra sidan var jag mot hela idén. Jag tvangs att gå en medelväg, den som faktiskt alltid står öppen, att referera partiets uppfattningar och återge dess argumentering utan personliga tillägg eller förskönande påbyggnader. Jag kunde också med gott samvete uppehålla mig vid de uppenbara överdrifter som motpropagandan excellerade uti.

Lojaliteten ställdes på ytterligare prov under Gunnar Heckschers ledarskap. Striden inom partiet mellan liberala och konservativa grupper smärtade mig. Jag kunde inte acceptera en liberalisering som ledde till partiets förintelse, då det i alla fall finns och väl alltid kommer att finnas människogrupper i detta land som sympatiserar med en moderat högerpolitik, en politik som trots moderation och pragmatisk anpassning till utvecklingen dock utvecklar och försvarar idéer som vi är vana att beteckna som "höger". Å andra sidan var jag övertygad om att ett nytt närmande till en reaktionär linje också var livsfarlig — Bagge och Domö hade stupat på en positivt social, liberal politik, Hjalmarson—Svärd på en kärvare social, konservativ. Som ordförande i Föreningen Högerpress hade jag en nästan daglig kontakt med spänningarna inom partiet men sökte alltid göra mitt till för att överbrygga klyftorna genom att hålla tillbaka byråns politiska skribenter när det gällde kritiken av SDS-falangen. Jag tyckte att det främst gällde att hålla organisationen intakt och att inte driva de stora tidningarna i Malmö bort från föreningen. Det lyckades, men givetvis krävde det också att jag tummade på lojaliteten mot partiet.

Borgerlig samverkan

Många år som betraktare av det politiska spelet gjorde mig missmodig främst för den borgerliga splitt-

ringens skull. Jag har alltid förespråkat en samling från botten av den borgerliga väljarmassan då jag haft en stark känsla av att de flesta av de borgerliga väljarna står främmande för de ideologiska schatteringar som skiljer partierna åt. Men jag har inte kunnat acceptera malmöidéerna om att denna borgerliga samling måste gå över högerpartiets lik. I det fallet har jag varit lojal mot partiet, men jag är självfallet inte helt i stånd att bedöma om denna lojalitet är logiskt eller känslomässigt betingad. Varje gång jag trott mig märka att samlingssträvandena stött på motstånd inom partiet för motståndets egen eller partiegoismens skull har jag dock inte tvekat att offra lojaliteten mot partiet för vad jag ansett större, lojaliteten mot tron på

att vårt lands framtid kräver ett regimbyte, grundat på en medveten politisk vilja, som kommer till ett klart och effektivt uttryck i ett gemensamt uppträdande av stora samhällsgrupper, organiserade i samverkande partier eller ett enda parti.

Under krigsåren blev det fråga om en annan lojalitet, den som gällde nationen och regeringen. Under det ökade tyska trycket kände jag liksom flertalet kolleger hur nödvändig sammanhållningen var och förstod hur lätt förhastade uttalanden även i små tidningar kunde utnyttjas av en helt irrationell tysk ledning. Några besvärligheter med Informationsstyrelsen hade jag heller inte. Men allt detta ligger utanför ämnet för min uppsats.

OM nyttan av privatsekreterare

Svensken — särskilt svensken i ansvarig ställning — skulle må gott av att vara litet mindre på sin kant ifråga om att anlita andras bistånd. Det är en gåta, hur de som taga en ledande del i svenskt offentligt liv förmå att härda ut. Sanningen är, att de icke förmå mer än ett visst mått och därefter stupa. De falla i förtid och, man kan tillägga, att de falla med otaliga små underlåtenhetssynder på sitt samvete, framför allt bestående av försummelser att hålla tillbörlig kontakt med medmänniskorna, en sak som till full evidens bevisas bl. a. genom det skandallösa svenska slarvet med brevskrivning. De ha icke tid. Deras tillvaro är, vid sidan av vad som är deras huvudsakliga arbete, uppfylld och söndersliten av dagarnas hundratals småbestyr.

Pressattachén Eskil Sundström i Svensk Tidskrift 1927